

Iñaki Revesado

Jacques Tati és un d'aquells cineastes (com realment n'hi ha pocs) que estarà sempre lligat al personatge que ell mateix va crear. De la mateixa manera que Chaplin amb Charlot, Mario Moreno amb Cantinflas o Woody Allen amb el personatge de mil noms que amaga sempre la identitat d'un novaiorquès un tant neuròtic necessitat sempre de psicoteràpia, Jacques Tati romandrà sempre lligat a la seva més cèlebre creació: monsieur Hulot, sense que sapiguem amb exactitud on acaba l'autor i on comença el personatge.

Els primers èxits de Tati com a còmic els va aconseguir amb els seus companys de l'equip de rugby de què formava part, el Racing Club de Paris, on aprofitava qualsevol moment per realitzar paròdies relacionades amb el món de l'esport que provocaven la rialla de tothom. Era tal la seva capacitat per fer riure que començà a dedicar-s'hi de manera professional. El music-hall vivia llavors bons mo-

ments i els seus escenaris van esdevenir la plataforma que llançaria Tati a l'èxit posterior. En l'època del music-hall neix la seva amistat amb dues il·lustres franceses, Edith Piaff i l'escriptora Colette. L'entrada en el cinema li va venir des dels curtmetratges, bé com a intèrpret de les seves pròpies creacions, bé fent d'actor per altres autors de l'alçada de René Clément o Claude Autant-Lara. En 1947 dirigí el curt *L'école des facteurs* que seria la base del seu primer llarg: *Jour de fête* realitzat dos anys després. En aquesta primera pel·lícula ja es mostren clarament les característiques del cinema de Tati. El diàleg esdevé un instrument innecessari, buit, pel que fa a la comunicació amb l'espectador. Les paraules es canvien per tot tipus d'efectes sonors, creacions musicals i comunicacions gestuals ("Faig ús de la mímica i dels gestos per substituir els diàlegs i augmentar el valor de la pura imatge filmica"). Des de *Jour de fête*, Tati es converteix en el clar hereu del ja gairebé desaparegut cinema

mut. El film és el retrat d'un poble transformat davant l'arribada dels firaires que donaran color a les festes patronals. El personatge de François (el carter del poble interpretat per Tati) serà qui ens anirà mostrant els diferents individus de la comunitat fent-se valer de la seva feina com a repartidor de cartes. La pel·lícula va tardar temps a estrenar-se (era realment un treball arriscat) però, en fer-ho, va gaudir d'èxit de públic i també va ser valorada pels més entenguts, ja que va aconseguir el Gran Premi de Cannes i el premi al millor guió a Venècia. Si bé havia realitzat una carrera extensa com a realitzador de curtmetratges, a partir de l'èxit de *Jour de fête* la seva obra va prendre un ritme mol més pausat. N'és la prova que el següent film (*Les vacances de monsieur Hulot*) és de 1953 i que d'aquí fins a la seva mort només va fer quatre films més: *Mon oncle* (1958), *Playtime* (1968), *Trafic* (1971) i *Parade* (1973) que va ser un episodi d'una sèrie para la televisió francesa. L'escassetat de pel·lícules a

Jour de fête.

Jour de fête.

la seva filmografia pareix obeir sobre tot a motius creatius. Tati era un home que necessitava tenir controlat fins el darrer detall, no només en el moment del rodatge, sinó també, i tal vegada de manera més obsessiva, en tota la fase de muntatge del film. Per posar un exemple, *Mon oncle* va necessitar nou mesos per completar el rodatge i més d'un any i mig per assolir un muntatge que li resultàs satisfactori. Però sembla ser que els problemes financers també van estar darrere de la seva escassa capacitat creativa. De fet, durant el rodatge de *Playtime* va haver de fer front als seus creditors que intentaven embargar-li les càmeres amb què rodava.

Amb *Les vacances de monsieur Hulot* Tati inicia la seva recreació de Hu-

lot, un home estrofolari en les seves formes (vesteix sempre amb gavardina, paraigües, pipa i calcetins multicolors, i camina com si la seva figura s'hagués de desmuntar en qualsevol moment) però també en les seves idees (Hulot neix de la necessitat de donar avis a l'Europa dels anys 50 del perill que suposa l'abandó dels costums més antics i arrelats per canviarlos per les presses i la fredor imposada pel món sempre estressant de la tècnica i el progrés (és a dir, un veritable profeta, com els temps ho ha terminat per confirmar). El film és un tant episòdic en retratar una sèrie de personatges hostatjats en un hotel de vacances. Es construeix a còpia de gags que condueixen l'espectador a la riulla, però sabem que darrere la presumpta infantil intenció hi ha una mordaç crítica dirigida a una sèrie de personatges-típus de la societat moderna. *Mon oncle* és el film que li va reportat més èxit i pel que segurament s'ha guanyat formar part en lletres majúscules de la història del cinema. Sense abandonar Hulot, en *Mon oncle* és on més bé queda palesa la preocupació de Tati pels canvis que suposa la modernitat. Hulot viu en un antic i populós barri de París, on la gent es coneix, se saluda, on hi conviuen. Hulot té una germana casada amb un home que ha triomfat a la vida, un ric empresari altiu que no mira amb bons ulls el seu cunyat. La cosa es complica quan el nebot de Hulot demostra una admiració especial pel seu oncle. La necessitat de controlar les males

influències del seu fill fan que l'empresari decideixi contractar el seu cunyat en la seva empresa. Per acabar d'arreglar-li la vida el matrimoni exemplar decideix muntar una festa que serveixi per facilitar la trobada de Hulot amb una rica fadrina amiga de la germana, perfectament integrada en el món asèptic en què viu immersida la família de l'empresari. Evidentment ningú canviarà Hulot. Les idees de Tati al respecte eren clares: "Quant al sentit de l'humor, tenc la impressió que la gent es diverteix cada vegada manco. Vesteixen millor, es fan més net, a ca seva tenen aigua calenta i finestres cada vegada més grosses, per les quals entra més sol, però abans, en canvi, es sortia més al carrer".

Després de *Mon oncle* Tati va necessitar deu anys per posar-se un altre pic darrere de la càmera. En *Playtime* abandona l'esperit que havia nodrit les seves obres anteriors. El film és un recorregut d'unes turistes nord-americanes per diferents ciutats, comprovant la similitud de totes elles (ja preveia Tati l'actual globalització?). El canvi de registre li va girar l'esquena de l'èxit, encara que representants de la *nouvelle vague* li van donar tot el seu suport i l'admiració d'alguns dels seus més il·lustres representants com ara Truffaut. *Trafic* continua la mateixa línia començada amb *Playtime* i novament la pel·lícula no va gaudir de gaire èxit, en dur a la pantalla una de les realitats més quotidianes i estressants de la societat actual, com és els problemes de trànsit en les ciutats. ■